

АСПЕКТИ ОБЛІКУ ІННОВАЦІЙНИХ ВИТРАТ У БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ

Дана характеристика основних напрямків інноваційних витрат у будівельній галузі та запропоновано методику їх відображення у бухгалтерському обліку.

Ключові слова: витрати, інноваційні витрати, інноваційна діяльність.

Господарюючим суб'єктам необхідно швидко реагувати на зміни, що відбуваються у зовнішньому середовищі та оперативно трансформувати власну економіку до постійно мінливого зовнішнього середовища. Значною мірою цьому сприятимуть інвестиції, вкладені в інноваційну сферу. Підвищення конкурентоспроможності продукції, зміцнення позицій на існуючих ринках і відкриття нових неможливе без розробки й впровадження інвестицій в інноваційні процеси [1, с. 1], у тому числі й у будівельній галузі. При цьому слід погодитися з Ю. О. Сурковою, яка вважає, що "головним джерелом економічного зростання будівельної галузі в недалекому майбутньому мають стати наукові знання та їх використання, оскільки інші економічні ресурси є вичерпними... Інтелектуальний потенціал є основою економічного зростання будівельної індустрії, а також важливим фактором конкурентоспроможності будівельного бізнесу, підвищення добробуту населення України" [2, с. 99].

Сучасні вимоги ринкової економіки, розвиток наукомістких галузей промисловості, інтелектуалізація обліку на засадах впровадження новітніх інформаційних технологій спричинили зміну траєкторії економічних досліджень. Все більший інтерес викликають розробки спрямовані на вдосконалення організаційно-методичних підходів з обліку інноваційних витрат.

У процесі управління інноваційною діяльністю в будівельній галузі одним із основних завдань є побудова раціональної методики та організації обліку інноваційних витрат. Недостатній ступінь вивчення проблеми, наявність невирішених і дискусійних питань зумовили вибір теми дослідження та її актуальність.

Загальні проблеми обліку витрат досить повно розглядалися в працях вітчизняних та закордонних авторів, а саме: Бланка І. О., Білухи М. Т., Бутинця Ф. Ф., Бородкіна О. С., Голова С. Ф., Задніпровського О. Г., Кужельного М. В., Крупки Я. Д., Нападівської Л. В., Майорової Т. В., Малюги Н. М., Персади А. А., Пушкаря М. С., Чумаченка М. Г., Шевчука В. О., Френка Дж. Фабозці, Б. Твісса, Ф. Ніксона, Андерсона Х., Дж. Блейка, Глена А. Велша, Колдуелла Д., Хелферта Е. та ряду інших. Разом з тим, проблеми методики та організації обліку інноваційних витрат у будівельній галузі дотепер залишаються невирішеними.

Мета статті - розкрити окремі аспекти відображення інноваційних витрат у бухгалтерському обліку будівельної галузі.

У Методичних рекомендаціях з формування собівартості будівельно-монтажних робіт зазначено, що "облік витрат будівельної організації здійснюється з метою забезпечення формування повної, правдивої та неупередженої інформації щодо відображення фактичних

витрат, понесених під час виконання будівельно-монтажних робіт, а також вироблення продукції допоміжними та другорядними виробництвами будівельної організації, обчислення фактичної собівартості як для окремих об'єктів обліку витрат, так і витрат будівельної організації в цілому, а також для здійснення контролю за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів" [3].

Дещо інше трактування мають інноваційні витрати, які визначаються як "виражені в грошовій формі фактичні витрати, пов'язані із здійсненням різних видів інноваційної діяльності, що виконуються в масштабі підприємства (галузі, регіону, країни)" [4]. У складі витрат на інновації Держкомстат України враховує поточні і капітальні витрати. Поточні витрати, здійснювані головним чином за рахунок собівартості продукції (робіт, послуг), включають витрати на оплату праці працівників, зайнятих розробкою і впровадженням технологічних інновацій, відрахування на соціальні заходи, а також інші витрати, що не належать до капітальних витрат, такі, як витрати на придбання сировини, матеріалів, устаткування та інші, необхідні для забезпечення інноваційної діяльності.

Крім того, Держкомстат України [5] виділяє ще й інші напрями інноваційних витрат у будівництві (рис. 1).

Зважаючи на встановлений склад витрат, пропонуємо їх обліковувати відповідно до зазначених напрямів.

Так, до напрямку "Виконання науково-дослідних і конструкторсько-технологічних робіт" належать такі види витрат:

- витрати на проведення власними силами підприємства науково-дослідних робіт, передбачених у проектах і кошторисах на спорудження об'єкта будівництва, по уточненню будівельних і технологічних рішень у зв'язку зі специфікою місцевих умов будівництва і особливостями цих об'єктів;
- витрати на дослідно-конструкторські роботи по створенню нестандартизованих будівельних машин, засобів і систем автоматизації будівельних процесів, якщо ці витрати передбачені в проектах і кошторисах на спорудження об'єкта будівництва;
- вартість наукових досліджень та розробок, виконаних сторонніми організаціями за договорами з підприємством.

У інноваційній діяльності для розуміння сутності проблеми важливе значення мають спеціальні терміни та поняття. "Науково-дослідні роботи - це комплекс досліджень, що проводиться з метою отримання нових знань, обґрунтованих вихідних даних, пошуку нових ідей, принципів, методів та шляхів створення нової продукції що випускається або її модернізації. Дослідно-конструкторські роботи - це сукупність взаємопов'язаних

Рис. 1. Склад основних напрямів інноваційних витрат у будівництві та пропозиції з їх відображення у бухгалтерському обліку

процесів зі створення нових або модернізації діючих конструкцій виробів згідно з установленими вимогами замовників, виготовлення та випробування їх дослідних або головних зразків" [6, с. 422].

До напрямку "Удосконалення архітектурних та містобудівних рішень" належать витрати на виконання робіт, включаючи роботи для будівництва майбутніх років, які стосуються розміщення об'єктів будівництва та технології їх спорудження.

Напрямок "Створення нових та удосконалення існуючих типів будівель і споруд" містить витрати на вивчення і узагальнення вітчизняного й зарубіжного досвіду будівництва, розробку нових нормативних документів і державних стандартів з будівництва, кошторисних нормативів.

Напрямок "Оптимізація будівельно-технологічних систем" включає витрати, пов'язані з розробкою нових технологічних процесів у будівництві, вартість робіт по виготовленню нестандартизованого та допоміжного обладнання, що виготовляється за разовими (одиничними) замовленнями і використовується лише в силу особливих технічних рішень, закладених у проєкті, якщо ці витрати передбачені в кошторисній документації на спорудження об'єкта. Вдосконалення технології і практики її використання у виробництві – неодмінна умова науково-технічного процесу кожного окремого підприємства (фірми) і виробничих сил держави [7, с. 182].

Розглянуті вище чотири напрями доцільно було б, на наш погляд, відображати у складі поточних витрат діяльності будівельної організації на субрахунку 941 "Витрати на дослідження і розробки", якщо вони відповідають Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи" [8]. Крім того, у цьому ж Положенні зазначено, що витрати не визнаються нематеріальним активом, а підлягають відображенню у складі витрат того звітного періоду, у якому вони були здійсненні.

До напрямку "Підвищення технічного рівня будівництва, у т. ч. заміна морально застарілого обладнання" входять витрати на придбання будівельних машин, енергетичного, підйомно-транспортного й іншого устаткування та обладнання, що входить до кошторисів на будівництво і необхідного для впровадження прогресивних видів будівельно-монтажних робіт та методів будівництва, нових чи удосконалених технологічних процесів, включаючи витрати на їх впровадження, роботи по улаштуванню технологічних ліній до обладнання (підведення води, повітря, пари, охолоджувальних рідин, монтаж електричних кабелів тощо), а також монтажу і установці технологічних площадок, східців й інших улаштувань, конструктивно пов'язаних з обладнанням; придбання машин та обладнання для заміни, використання якого не пов'язано з впровадженням прогресивних технологій будівництва, не розглядаються як технологічні інновації. У складі витрат на підвищення технічного рівня будівництва окремо виділяють витрати на заміну морально застарілого обладнання, які включають витрати на придбання нових видів будівельних машин, засобів механізації й автоматизації виробничих процесів будівельного виробництва для заміни морально застарілого обладнання. Витрати цього напрямку пропонуємо обліковувати як інноваційні інвестиції у виготовлення основних засобів і відображати в синтетичному обліку на субрахунок 152 "Придбання (виготовлення) основних засобів".

Напрямок інноваційної діяльності "Розвиток будівельної інформатики і комп'ютеризація будівельного комплексу" містить витрати, пов'язані з розробкою і впровадженням програмного забезпечення і створення баз даних для організації будівництва, які є нематеріальними активами. Проф. І. А. Бланк зазначає, що "інноваційні інвестиції у виготовлення нематеріальних активів представляє собою інвестиційну операцію, спрямовану на використання в операційній та інших видах діяльності підприємства

нових наукових і технологічних знань у цілях досягнення комерційного успіху. Інноваційні інвестиції у нематеріальні активи здійснюються у двох основних формах: а) шляхом придбання готової науково-технічної продукції та інших прав (придбання патентів на наукові відкриття, винаходи, промислові зразки і товарні знаки; придбання ноу-хау; придбання ліцензій і франчайзинг і т.д.); б) шляхом розробки нової науково-технічної продукції (як у рамках самого підприємства, так і за його замовленням відповідними інжиніринговими фірмами)" [9, с. 403]. Цей напрям пропонуємо обліковувати як інноваційні інвестиції у виготовлення нематеріальних активів на субрахунок 154 "Придбання (створення) нематеріальних активів".

До напрямку "Вирішення екологічних проблем" необхідно відносити витрати, що пов'язані з виконанням робіт по будівництву, модернізації і технічному переобладнанню природоохоронних об'єктів та впровадженню заходів захисту навколишнього природного середовища. До останніх належить оплата послуг сторонніх організацій із очищення стічних вод, розміщення відходів виробництва тощо. Здійснення цих витрат проводиться з метою відвернення, зменшення чи усунення шкідливого впливу на навколишнє середовище й здоров'я людей.

Напрямок "Вирішення проблем енерго- та ресурсоощадження" повинен включати витрати на виконання робіт, спрямованих на економне використання енерго- та матеріально-технічних ресурсів, впровадження ресурсоощадних технологічних процесів і матеріалів у будівельному виробництві. Будівельна галузь відрізняється високою ресурсоемістю та енерговитратністю, оскільки матеріальні витрати становлять більше як половину у загальній структурі собівартості продукції. Зважаючи на це, інновації стають головним засобом ресурсозбереження та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Напрямок "Охорона праці та техніка безпеки" включає витрати на впровадження заходів, спрямованих на охорону праці та забезпечення безпеки праці робітників будівельного комплексу.

Витрати за останніми трьома напрямками доцільно, на наш погляд, в синтетичному обліку відображати на рахунку 91 "Загальновиробничі витрати".

Таким чином, наведені пропозиції з відображення інноваційних витрат у бухгалтерському обліку будівельної галузі дасть можливість розглядати інформацію про них у систематизовану вигляді.

Проведене дослідження дозволило сформулювати такі основні висновки і пропозиції:

- відображення інноваційних витрат у бухгалтерському обліку є одним із основних завдань процесу управління інноваційною діяльністю в будівельній галузі;
- зважаючи на те, що групування інноваційних витрат у будівельній галузі здійснюється в межах напрямів, визначених Держкомстатом України, вважаємо доцільним вести їх облік запропонованим методом;
- для відображення облікової інформації про інноваційні витрати в будівельній галузі слід використовувати такі рахунки: 152 "Придбання (виготовлення) основних засобів", 154 "Придбання (створення) нематеріальних активів", 91 "Загальновиробничі витрати", 941 "Витрати на дослідження і розробки".

Список літератури

1. Мінаков, О. В. Облік і аналіз в управлінні інноваційною діяльністю підприємств [Текст] : автореф. дис... канд. наук: 08.00.09. / О. В. Мінаков. - Київ, 2009.
2. Суркова, Ю. О. Проблеми реалізації інноваційної моделі розвитку у вітчизняному будівельному комплексі [Текст] / Ю. О. Суркова // Фінанси України. - 2008. - № 6. - С. 99-110.
3. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт [Текст] : наказ Державного комітету України з будівництва та архітектури від 16.02.2004 №30 / Державний комітет України з будівництва та архітектури.
4. Витрати на інновацію [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>;
5. Про затвердження форм державних статистичних спостережень з статистики науково-технічного прогресу [Текст] : наказ Державного комітету статистики від 30.09.2002 № 353 / Державний комітет статистик.
6. Васильков, В. Г. Організація виробництва [Текст] : навч. посібник / В. Г. Васильков. — К. : КНЕУ, 2003. - 524 с.
7. Инновационный менеджмент [Текст] : учебник для вузов / С. Д. Ильенкова, Л. М. Гохберг, С. Ю. Ягудин и др.; под ред. С. Д. Ильенковой. - М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. - 327 с.
8. Нематеріальні активи [Текст] : положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8, затв. наказом Міністерства фінансів України від 18.10.999 № 242 / Міністерство фінансів України.
9. Бланк, И. А. Финансовый менеджмент [Текст] : учебный курс / И. А. Бланк. - 2 изд., перераб. и доп. - К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. - 656 с.

РЕЗЮМЕ

Гык Василий

Аспекты учета инновационных затрат в строительной отрасли

Дана характеристика основных направлений инновационных затрат в строительной отрасли и предложена методика их отражения в бухгалтерском учете.

RESUME

Gyk Vasyly

Aspects of accounting of innovation costs in the construction industry

Characteristics of the main areas of innovation costs in the construction industry is given. The method of display in accounting is proposed.